

חנה שחורי לבית רוזנבלט

כתבה: נעמה אגוזי, "יד ושם"

חנה רוזנבלט נולדה ב 11.2.1934 ברחוב קרולבסקה מס' 18 בוורשה, בירת פולין.

הרחוב בו נולדה היה סמוך לגן ססקי, לשם היו מוציאים אותה לטיולים כשהייתה קטנה. בגן המרהיב ביופיו היו מבלים עם ג'ים, הכלב המשפחתי האהוב, אותו קיבל אביה של חנה לכבוד לידתה מאחד המטופלים שלו.

אביה, יאן רוזנבלט נולד בראדום, היו לו שמונה אחים ואחיות, הוא היה האח הבכור ולכן זכה במאמץ המשפחה ששלחה אותו ללמוד רפואה. ד"ר רוזנבלט היה רופא מנתח אורטופד, בעל קליניקה פרטית.

אמה, אלה לבית וורטהיים, נולדה בעירה וולוצלבק במשפחה בת שלושה עשר ילדים. כשהייתה ילדה, דודה, אחי אביה, למד באוניברסיטה הפולנית, התנצר והפך להיות בישוף ברומא. ומאז אביה של אלה לא הרשה לבניו ללמוד, כדי שלא ייצאו לדרך רעה כמו אחיו. אך אלה הייתה צמאת דעת. ומשהתבגרה ועמדה בזכות עצמה לא פסקה מללמוד. היא למדה שפות (עברית, אנגלית וצרפתית) וספרות ומיעטה להיות בבית.

הבית בו גדלה חנה היה בית מתבולל. חגגו את חגי ישראל, אך גם את חגי הגויים. חנה זוכרת את עץ חג המולד אותו קישטו בהתלהבות רבה. שפת הדיבור הייתה פולנית.

לחנה הייתה מטפלת אישית מהיום שנולדה. היא הייתה צמאה לחברת ילדים, אותם רק ראתה בטיולים בגן ססקי. המטפלת הפולנייה דיברה פולנית עם חנה ואחותה הגדולה. בבית הייתה גם מבשלת כפרית ועוזרת שגרו בבית באגף נפרד. דירת המשפחה הייתה למעשה קומה שלמה בבית דירות מצד אחד הייתה כניסה לפציינטיים, אורחים ולבני הבית, וכניסה אחרת למטבח (למבשלת ולעוזרת).

חנה זוכרת ילד יהודי שקראו לו דוד, שהיה מביא להם בקביעות לחמניות. הילד חבש כובע והיו לו פאות. "הוא היה גדול ממני ולא נתנו לי לדבר איתו", אבל בשבילי הוא היה אב טיפוס ליהודי.

לחנה הייתה אחות גדולה בשם מירה, בוגרת ממנה בחמש שנים. מירה הלכה לבי"ס יסודי פולני. היו מביאים אותה בבוקר ובחזרה חנה והמטפלת הלכו לפגוש אותה וללוותה הביתה. בבי"ס היו כל מיני מתקני משחקים שחנה נורא רצתה לטפס עליהם ולא אפשרו לה לא המטפלת ולא ביה"ס. "בדרך חזרה מביה"ס היו קונים לאחותי כוס קפיר עם דובשנית ולי לא. אני אכלתי את הארוחה החמה שייעדו לי. רצו לפצות את מירה על התסכול והקנאה בי, הקטנה והמפונקת".

חנה ומירה למדו יחד צרפתית, אצל מורה פרטית שהגיעה אליהן הביתה.

בחופשות נסעו הבנות עם המטפלות לסקוֹלִימוב, באזור וורשה, שם היה למשפחת בית קיט. למקום הגיעו גם בני דודים, איתם בילו. ההורים הגיעו מעת לעת לבקר.

הוריה של חנה היו ציוניים: הם בקרו בפלסטינה בשנת 1933 ואפילו קנו דירה (רח' יוסף ישראלס 12) בתל-אביב. אך אלה לא יכלו לסבול את החום הכבד ולכן שב הזוג לפולין. לימים כתובת הבית שימשה לבנות כתובת (קוד) אליה לבוא אם המלחמה תיגמר. ליאן היה אח בארץ שקראו לו מייטק. הוא היה אחראי להשכיר את הבית. מייטק נשלח לפלסטינה כי היה בחברה רעה בפולין: שתי קלפים, שתי. הם חשבו שבפלסטינה יתרחק ממקור הרעה. מייטק נישא ונולדה לו בת, אך התגרש מהר מאוד וחזר לסורו בת"א. מייטק הפסיד את הדירה בקלפים.

דוד אחר (בעל אחות של יאן, הדודה סבינה), פלק, היה לו את בית החרושת הראשון לנורות בארץ "אורה". הם גרו בת"א (והם קיבלו את יאן כשהגיע לארץ ב 1941).

אביה של חנה שהיה קצין בצבא הפולני גויס בספטמבר 1939, בתפקיד רופא. "היינו מאד גאים במדים המפוארים בהם הגיע הביתה להיפרד מאתנו" [פרידה שארכה שבע שנים].

עם פרוץ המלחמה האם והבנות ניסו לברוח מזרחה, לרוסיה. הן קבעו מקום מפגש עם זוג חברים שהיו ללא ילדים, כדי לצאת יחד. "אמא קשרה לנו לצוואר \$ בשרשראות בד, זה היה נראה כמו צעיף. החברים לא הגיעו לנקודה הזו בוורשה עליה סוכם, אז חזרנו הביתה".

הבית ברחוב קרולבסקה 18 נשרף מההפצצות על ידי הגרמנים. כל תכולת הבית נשרפה, כולל הבגדים שלנו ואלה קנתה לבנות בגדים חדשים. בין הבגדים שקנתה אלה לחנה היה מעיל יפיפה, משובץ, בצבע צהוב. מאותו רגע נצמדה חנה למעיל הזה ולא עזבה אותו. הוא היה עבודה הכל: בית, הורים, משפחה, ביטחון.

בתחילת המלחמה העוזרת הכפרית עוד הייתה איתן. כפולניה קיבלה לחמניות מקמח לבן בתלושים מהגרמנים. "לנו היו תלושים ללחם שחור. והיא לא נתנה לנו לגעת בזה. זה היה שלה". בשלב מסוים היא חזרה לכפר.

וכך, נאלצו האם ובנותיה לנדוד, חסרות כל, בין קרובי משפחה, עד שהגיעו לבית של הסבתא (שהייתה בנוז'ץ, שם נרצחה).

חנה זוכרת את אמה עונדת סרט זרוע, וגם מירה. היא עצמה הייתה צעירה מידי. אותה עת הגיעו שמועות על אלימות כלפי יהודים. "אז לאט לאט הבנתי שיש יהודים ושגם אני יהודייה. היהודים הם לא רק לובשי השחורים והקפוטות... אלא גם אני".

כשהוטל צו על הקמת הגטו – עברו האם והבנות, כמו כולם, לרובע המגורים היהודי החדש. בגטו נדדו מדירה לדירה. "פתאום הייתה לי אמא". אלה ציפתה שיאן ישלח להן ויזות ויוציא אותן מפולין. היו לה קשרי מכתבים איתן. כל מכתב שהגיע זו הייתה שמחה. היא עמדה ימים שלמים בתור לקונסוליות כדי לקבל ויזה. היו תקוות.

חנה נזכרת: "יום אחד הלכתי עם אמא ברחוב ומעבר למדרכה גרמנים עצרו יהודי גיבן נמוך, שחור, וזרקו לו את התיק, בעטו בו. אמא כיסתה את עיניי ולקחה אותי הצדה".

בתוך הגטו עברו ממקום למקום. אלה השאירה אותן אצל דודה אווה, כשהלכה לחכות שעות בתור בקונסוליות, בציפייה לקבל אשרה. היו לנו ימים שלמים של שעמום. בין היתר עמדנו והסתכלנו איך בונים מלבנים את חומת הגטו.

ד"ר ק. וונצקובסקי, רופא פולני שהיה חברו של יאן עוד טרם המלחמה, חזר מהחזית לוורשה (הגיע לבוש חצי על מדים), יצר קשר עם אלה, ופרש חסותו עליה ועל בנותיה. ד"ר וונצקובסקי היה רדיולוג. הוא רכש רדיום בצרפת לצורך טיפול בגידולים ממאירים. לאורך כל המלחמה הוא הסתיר את הרדיום מפני הגרמנים.

עד סתיו 1941 נשארו האם ובנותיה בגטו וורשה. אלה לא רצתה להיפרד מאחיה ואחיותיה שהתגוררו שם. ד"ר וונצקובסקי כל הזמן לחץ עליהן לצאת. יום אחד העבירו אותן לחדר בגטו שהשירותים היו מנותקים מהדירה עצמה. בשביל להיכנס לשירותים היה צריך לדפוק בדלת ממול ולהיכנס. ישבו שם אנשים סביב שולחן ענק ושיחקו קלפים. ילדים מלוכלכים התרוצצו. בנוסף, אלה הבינה שהכסף שלה עומד להיגמר. אז הד"ר הצליח לשכנע אותה לעבור עם הבנות לצד הארי. בעזרת המחותרת הפולנית הוכנו עבור האם והבנות ניירות המציגים אותן כבני משפחת אחיו. שמה של חנה שונה לאניה וונצקובסקה, שם אמה למריה, ושם אחותה לאירנה.

"הלבישו אותנו את כל הבגדים שהיו לנו שכבות שכבות הד"ר הסביר לנו שאנו יוצאות מהגטו, אך בכדי שלא יחשדו בנו עלינו ללכת כמו משפחה שיוצאת לטייל לפנות ערב שתי הבנות מקדימה, אמא עם הד"ר מאחור, בצעדים רגועים. עברנו את חומת הגטו שכמעט סיימו לבנותה. הד"ר אמר לנו שאם הזקיף הגרמני יקרא לנו שנשאיר לו לדבר איתנו. הוא הביא אותנו לבית של חברים ולמחרת יצאנו לכפר רדזימין.

ביום שהגענו הוא לקח אותנו לשדה, שאיש לא ישמע, והסביר לנו על החלפת הזהות, וגם הטביל אותנו. לא לגמרי הבנתי מה העניין, נראה שלא הייתה לנו בעיה עם ההטבלה".

בכפר הבנות שוכנו אצל בעלת חווה והלכו לבי"ס פולני. הן חיו חיים נורמאליים, שחקו עם חברות.

"יום אחד, לקראת חג המולד, אמא הכינה לנו בסיר גדול אמבטיה ממי באר שחוממו עם סודה, כדי לרחוץ אותנו. אמא והד"ר ישבו בפניה ושיחקו קלפים". חנה נכנסה לחדר עם חתול ביד, עימו שיחקה. "לפתע נתקלתי בסיר שנשפך עלי. לקחו אותי לבית חולים כפרי, שם היו מיואשים ממצבי הקשה ושלחו אותי הביתה, שאמות בבית. הד"ר היה עושה לי אמבטיות יום יום, החליף סדינים, חבש ונתן תרופות. הוא בעצם הציל אותי".

ברגע מסוים בא לבעלת החווה יהודי ואמר לה: "את מחביאה יהודייה עם ילדים. אשלם לך שתיקחי גם את אחותי". הד"ר הכחיש מכל וכל את היותן יהודיות, אך היה ברור שצריך לעזוב מהר. הרופא העביר את אלה ובנותיה בשכונת גרוכוב, בוורשה, בדירה של שני חדרים, אותה שכר עבורן. הייתה גינה בחצר, הבנות הלכו לביה"ס, ושיחקו עם חברות. התחילו להגיע יהודים מהכפרים. הגיעה גם דודה של חנה עם שתי הבנות, שיצאו מהגטו. הם הסתתרו אצלן בחדר הנוסף. הד"ר הכין גם להם ניירות. שתי בנות הדודה היו בעלות מראה טוב, אך כיפיות יהודיות השמאלצובניקים עקבו אחריהן.

באחד הערבים, בשעת העוצר, דפקו על הדלת שני גברים עם מגפי עור ומעיל עור שחור. אלו היו שמאלצובניקים שחיפשו את בת הדודה. הם לקחו את כל התכשיטים, הכסף והכל. בעל הבת דודה קפץ מחלון הקומה שנייה, אלה קפצה מהחלון השני, היא רצתה להזהיר אותנו שלא נבוא, או אולי מתוך פאניקה. אלה שברה את האגו, יד ורגל. השכנים הכניסו אותה לחצר. את בעלה של הבת דודה אמבולנס לקח לבית החולים. האירוע גרם לשכנים לחשוד. הסיפור שהד"ר בנה היה שכפריות הביאו סחורה של שוק שחור ונתקעו אצלם בבית כך או כך זו הייתה בהלה.

למחרת חזרו השמאלצובניקים. הד"ר שלח את חנה להזעיק את המשטרה הכחולה, הפולנית, עמה היה לו קשר. השמאלצובניקים הציגו תעודות בגרמנית שהמשטרה לא הבינה. הד"ר ידע גרמנית ותרגם להם: הסתבר שאלה היו שני יהודים עם שמות יהודיים, שהתעודות שהציגו היו תעודות מעבר מהגטו הקטן לגדול. המשטרה הפולנית אסרה אותם אבל תעודת הזהות המזויפת של אלה נשארה אצלם. הם העבירו את המקרה לגסטאפו, ואלו דרשו שמישהו יבוא לספר מה קרה. חנה נשלחה למטה הגסטאפו. הד"ר בחר אותה למשימה. המראה שלה היה טוב יותר משל אחותה, ובנוסף, הוא חשב שילדה קטנה יכולה יותר לשכנע. "אחרי שהרופא הכין אותי (סימולציות מה שואלים אותי ומה אני עונה) הלכתי למטה הגסטאפו. בינתיים אמא שוכבת בבית החולים במצב קשב אנחנו היינו לבד בבית". חנה טענה במטה הגסטאפו מה שסוכם עם הרופא: הן כפריות, לא יודעות כלום על יהודים, אין להן מושג. "כשהשמאלצובניק בחום ובלהט התעקש שאני משקרת פניתי אלינו ואיפה כל התכשיטים שגנבת? ... השמאלצובניק הפשיל את שרוול החולצה שלבש ושם התגלו כל התכשיטים שעונים וכו', שלקח גם מקורבנות אחרים. הד"ר חיכה לי למטה. הגרמני ליווה אותי לדלת ואמר לי ליד הדלת שלמחרת השמאלצובניק יוצא להורג".

אחרי המקרה היה ברור שאי אפשר להישאר בגרוכוב

בזמן אשפוזה של אלה בבית חולים הרופא הכניס את הבנות למנזר **אחיות התחייה** בז'וליבוז, פרבר של וורשה. זה היה בשנת 1942.

חנה הייתה שם נורא בודדה, כי מירה הייתה הרבה יותר גדולה. לא היו לה חברות, הנזירות פינקו אחת והתאכזרו לאחרת. "לא הייתי חביבת הנזירות". לא היה לה שם טוב. "לא היה לי מי שיסדר לי את הילקוט". האוכל היה לפי יכולת ההורים לשלם לכן האוכל שלנו היה מאוד דל. לחם וריבה. בשולחן אחר ישבו בנות שהוריהן דאגו להן לאוכל טוב יותר.

"מאוד אהבתי את החגים. אהבתי לשיר את התפילות. אחותי מירה הייתה קתולית מוחלטת ונלהבת. היו הצגות וסרטים על יהודים שהגרמנים הכריחו את הנזירות להקרין. על יהודים מלוכלכים כמו עכברושים. כולנו שנאנו את היהודים. הבנתי שעלי לשנוא את היהודים ולצחוק מהם כמו כולם".

כשהגיעה חנה לגיל עשר עברה את טקס ההתבררות בכנסייה. אחרי הטקס הייתה יכולה לגשת לוידי ולקבל את הלחם הקדוש. "באחד הווידויים סיפרתי לומר שאני יהודיה אז הוא אמר לי: חכי לי בפרוזדור, אחרי הוידי ונראה מה אנחנו עושים. מייד הבנתי שטעיתי טעות מרה. ברחתי ונטמעתי בין המוני הבנות שהיו דומות זו לזו והוא לא גילה".

אלה והד"ר באו לבקר את הבנות מעת לעת. "יום אחד, באפריל 1943 קראו לנו, רצנו בפרוזדור הארוך של המנזר לאמא, אמא לקחה אותנו לסיבוב, בעגלה רתומה לסוס, כשהגטו בער בזמן המרד, אנחנו רואות מעבר לחומות הגטו להבות, ניירות שרופים מתעופפים, צעקות, יריות. ללא מילה, אמא ישבה מולנו. ידענו בדיוק מה קרה שם בלי שום הסבר. בשלב מסוים התכופפה, חובקת אותנו ואמרת לנו: "את המראה הזה לעולם אל תשכחו". לימים הבינו השתיים: זה היה מרד גטו וורשה.

במנזר שהו השתיים עד המרד הפולני בקיץ 1944. פרוץ המרד היה בזמן חופשת הקיץ כשרוב הילדות היו בחופשה בבית. משהתגברו ההפגזות על המנזר הנזירה מלניה הוציאה את כל אחת עשרה הילדות מבית לבית, כל פעם למחבוא אחר, היכן שהיה מקלט. ילדות המנזר נדדו בין מרתפים. "ברגע מסוים, כשהיינו בחדר של איזו

משפחה, עמדתי ושחקתי עם הבת של בעלת המרתף. אירנקה וכל הבנות הגדולות יותר היו קשריות מטעם המורדים. שמענו את המטוסים מעלינו ואת הטלת הפצצות. רצתי לקחת את המעיל הצהוב שלי שהיה אצל המשפחה ששמרה לי עליו, ואז נפלה פצצה ואחותי נהרגה.

יצאנו מהחורבות, אז עוד לא ידעתי שהיא נהרגה. שאלתי: איפה אירנקה? הנזירה מלניה הושיבה אותי על ברכיה ואמרה לי: אירנקה נפצעה פצעים קשים מאוד. ואני שואלת: "הייתה"? והיא ענתה לי: "כן". בכיתי נורא ותוך כדי בכי נפתחו בי כל מיני רגשות. אמרתי לה: לאבא שלי יש בית בפלסטינה, כשאבוא לשם אקים שם מנזר. הנזירה הבינה שיש לה עסק עם יהודיה.

בסוף המרד הוציאו אותנו מהעיר (יחד עם אוכלוסיית וורשה). מחוץ לעיר היינו שארית הנערות מהמנזר עם הנזירה מלניה. עמדנו לנסוע למנזר של התחייה בצ'נסטוחובה, ואז ראיתי דרך החלון את אמא והד"ר. אמא כבר ידעה שאירנקה נהרגה. הם לקחו אותי ונסענו לזקופנה שם היינו עד סוף המלחמה, כשהרוסים הגיעו".

לאחר המלחמה, כשחזרו השלושה לוורשה, פתחו בחיפושים אחר גופתה של אירנה (מירה) היא נקברה בגינת הבית בו נפלה. היה במקום לוח עליו כתוב: אשה כבת שלושים. (כלומר לא בטוח במאה אחוז שזו היא). ואז קברו אותה בבית העלמין הנוצרי בחלקה הצבאית.

לאחר גמר הקרבות יאן, אביה של חנה, לא חזר לפולין. הוא עשה דרכו לפלסטינה בשלב מוקדם של המלחמה, בדרך מזרח גויס לצבא גנרל אנדרס עמו הגיע לתל-אביב.

בגמר המלחמה עלו אלה וחנה ארצה והתחברו ליאן.

אלה, שבורה נפשית ופיזית, לא הצליחה למצוא כוחות להמשיך לחיות ונפטרה בשנת 1951. לעומתה, חנה מצאה מקומה מהר מאד. סיימה את לימודי בגימנסיה עברית הרצלייה והמשיכה בטכניון בחיפה, בפקולטה לארכיטקטורה. בשנת 1956 נשאה לזאב שחורי ז"ל והביאה לעולם שתי בנות. טלי ונעה

לפני מספר שנים השלימה חנה תואר שני בלימודי מְגֵדָר בִּלְסָלִי קולג' בנתניה. מיום סיום הלימודים עבדה כמתכנתת ערים בתפקידים שונים ומגוונים.

רק לאחר פרישתה, החלו הזיכרונות וחוויות הילדות, לעלות ולבעבע בנפשה. חנה קבל סיוע ב"עמך" בחיפה. בפולין ביקרה מס' פעמים, פקדה את קבר אחותה וכן יצרה קשר עם הנזירות בוורשה. עם אחת מהן ניהלה קשר מכתבים שנים רבות.

כיום חנה מתגוררת בטבעון, סבתא גאה לשישה נכדים. כולם חיים בארץ. כיום, לאחר צאתה לגמלאות, מרבה בעבודות ההתנדבות שונות, בין השאר מתרגמת עדויות ניצולי שואה עבור "יד ושם" מפולנית לעברית.

לאחר המלחמה, ד"ר וונצקובסקי הצליח לצאת מפולין לאנגליה בעזרת ניצולים יהודיים להם עזר בשעתו, ותחת שמה מהבית של אלה, אמה (וורטהיים). ד"ר וונצקובסקי הוכר כחסיד אומות העולם בשנת 1992 בטקס שנערך בז'נבה. חנה נכחה בטקס עם ביתה נעה.

בחודש יולי שנת 2009 שבה חנה לחלקה הצבאית בבית העלמין הנוצרי בוורשה בראש משלחת של קציני צה"ל "עדים במדים". חנה סיפרה לעשרות הקצינים את הסיפור, הרב הצבאי אמר קדיש במעמד מאוד מרגש, וכך נסגר מעגל.

המסרים של חנה:

היום תפקיד האישה הוא לממש עצמה כמו כולם, ללמוד, להגיע ולעמוד על רגליים עצמאיות לתרום לחברה כמה שיותר.

הדבר הכי חשוב זה שזו הבית שלנו. למי שבא משם ועבר את השואה ומי שחי היום ושומע את החדשות ורואה את העולם מסביבנו – זה הבית היחידי שיש לנו וצריך לשמור עליו טוב טוב לתרום מעצמנו כל מה שניתן כדי שהבית הזה יהיה טוב, מושלם ויציב. זה כולל את ביה"ס – תלמדו ותספגו כל מה שניתן, לתרום בשנת שירות, כל מי שיכול, כי שנת השירות תעמיד אתכם מול אלה שזקוקים לכם ותבהיר לכם בבירור מה אתם יכולים לתת, או מה שיש לכם ואין לאחרים. ובהמשך, השירות צבאי, שלא כמו בארצות אחרות מבגר ומפגיש אתכם עם אנשים שבחיים לא הייתם פוגשים בשום מקום, מגבש ומלמד לחיות עם אחרים.